

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

№ 04-03/6-31

«20» січня 2015 р.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ
(01033, м Київ, вул. Жилянська, 14)

Суб'єкти права на конституційне подання
47 народних депутатів України

Уповноважені за дорученням:

Уповноважені представники суб'єкта
конституційного подання за дорученням:
народні депутати України:

МІРОШНИЧЕНКО Юрій Романович
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Miroshnuchenko.Yurii@rada.gov.ua
тел: (044) 255-22-24

НІМЧЕНКО Василь Іванович
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Nimchenko.Vasyl@rada.gov.ua

ШПЕНОВ Дмитро Юрійович
01008, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 5
Ел. пошта: Shpenov.Dmytro@rada.gov.ua

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПОДАННЯ

щодо відповідності Конституції України (конституційності)
частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої,
четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2
Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади»
від 16 вересня 2014 року № 1682-VII (опублікований у газетах «Голос України»,
від 15.10.2014 р., № 198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., № 191)

Відповідно до статей 147, 150, 152 Конституції України, пункту 1 статті 13, статей 15, 38-40, 57, 71, пункту 1 статті 82 Закону України «Про Конституційний Суд України» суб'єкт права на конституційне подання – 47 народних депутатів України – звертається до Конституційного Суду України з конституційним поданням щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року № 1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., № 198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., № 191) (далі – Закон), а саме положень частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень.

Так, відповідно до частини третьої статті 1 Закону «протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього Закону, а також особи, які не подали у строк, визначений цим Законом, заяви, передбачені частиною першою статті 4 цього Закону». Частиною шостою цієї статті встановлено, що «застосування до особи заборони, передбаченої частиною третьою цієї статті, не є підставою для відмови від застосування заборони, передбаченої частиною четвертою цієї статті, за наявності підстав та у порядку, що визначені цим Законом».

Згідно з частиною першою статті 3 Закону «заборона, передбачена частиною третьою статті 1 Закону, застосовується до осіб, які обіймали сукупно не менше одного року посаду (посади) у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року:

- 1) Президента України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України;
- 2) міністра, керівника центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, Голови Національного банку України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, їх першого заступника, голови або члена національної комісії, що здійснює відповідно державне регулювання природних монополій, державне регулювання у сферах зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг;
- 3) Генерального прокурора України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України, начальника Управління державної охорони України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції, їх першого заступника чи заступника, заступника Міністра внутрішніх справ України;
- 4) Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, його першого заступника, заступника;
- 5) Глави Адміністрації Президента України, Керівника Державного управління справами, Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України,

Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, їх першого заступника, заступника;

6) члена Вищої ради юстиції (крім Голови Верховного Суду України), члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України, його першого заступника, заступника;

7) керівника, заступника керівника самостійного структурного підрозділу центрального органу (апарату) Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції;

8) керівника, заступника керівника територіального (регіонального) органу прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі;

9) Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації, їх перших заступників, заступників, голови районної державної адміністрації, районної в місті Києві державної адміністрації;

10) Начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України, Командувача Повітряних Сил Збройних Сил України, Командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, їх першого заступника».

Частиною другою статті 3 Закону встановлено, що: «заборона, передбачена частиною третьою статті 1 Закону, застосовується до осіб, які обіймали посаду (посади) у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року та не були звільнені в цей період з відповідної посади (посад) за власним бажанням:

1) Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України, міністра, керівника центрального органу виконавчої влади, який не входить до складу Кабінету Міністрів України, Голови Національного банку України, Голови Антимонопольного комітету України, Голови Фонду державного майна України, Голови Державного комітету телебачення і радіомовлення України, Генерального прокурора України, Голови Служби безпеки України, Голови Служби зовнішньої розвідки України, начальника Управління державної охорони України, керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Глави Адміністрації Президента України, Керівника Державного управління справами, Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України, Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики, їх першого заступника, заступника;

2) члена Вищої ради юстиції (крім Голови Верховного Суду України), члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Голови Державної судової адміністрації України, його першого заступника, заступника;

3) керівника, заступника керівника самостійного структурного підрозділу центрального органу (апарату) Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції;

4) керівника, заступника керівника територіального (регіонального) органу прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову та/або митну політику, податкової міліції в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, районах у місті Києві;

5) Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голови обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації, їх перших заступників, заступників, голови районної державної адміністрації, районної в місті Києві державної адміністрації;

6) Начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України, Командувача Повітряних Сил Збройних Сил України, Командувача Військово-Морських Сил Збройних Сил України, їх першого заступника, заступника;

7) голови або члена національної комісії, що здійснює відповідно державне регулювання природних монополій, державне регулювання у сферах зв'язку та інформатизації, ринків цінних паперів і фінансових послуг;

8) керівника державного підприємства, що належить до сфери управління суб'єкта надання адміністративних послуг, яке відповідно до законодавства вчиняє дії, необхідні для надання адміністративних послуг;

9) працівника правоохоронного органу, який брав участь у затриманні осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України "Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань" від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України" від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

10) працівника правоохоронного органу, який складав та/або своєю дією сприяв складенню рапортів, протоколів про адміністративне правопорушення, повідомлень про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, обвинувальних актів стосовно осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

11) слідчого органу досудового розслідування, дізнавача, оперативного працівника, інспектора, який проводив слідчі та оперативні дії стосовно осіб,

звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

12) працівника органу прокуратури, який здійснював процесуальне керівництво, вносив подання, погодження, підтримував клопотання про застосування запобіжних заходів, підтримував державне обвинувачення у суді стосовно осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 21 лютого 2014 року № 743-VII;

13) судді, який постановив ухвалу про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, ухвалив рішення про притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності осіб, звільнених від кримінальної або адміністративної відповідальності відповідно до Закону України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29 січня 2014 року № 737-VII, Закону України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 21 лютого 2014 року № 743-VII».

«Заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 Закону, застосовується до суддів, які постановлювали ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, ухвалювали обвинувальні вирoki, залишали їх без змін щодо осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII, співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури та інших правоохоронних органів, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на кримінальне переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII» (частина третя статті 3 Закону).

Частиною четвертою статті 3 Закону встановлено, що «заборона, передбачена частиною третьою статті 1 Закону, застосовується до осіб, які:

1) були обрані і працювали на керівних посадах Комуністичної партії Радянського Союзу, Комуністичної партії України, Комуністичної партії іншої

союзної республіки колишнього СРСР починаючи з посади секретаря районного комітету і вище;

2) були обрані і працювали на керівних посадах починаючи з посади секретаря ЦК ЛКСМУ і вище;

3) були штатними працівниками чи негласними агентами в КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік колишнього СРСР, Головному розвідувальному управлінні Міністерства оборони СРСР, закінчили вищі навчальні заклади КДБ СРСР (крім технічних спеціальностей)».

«Заборона, передбачена частиною третьою статті 1 Закону, застосовується до осіб, перевірка стосовно яких встановила недостовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих ними за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, складених за формою, що встановлена Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції», та/або невідповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) в їх деклараціях, набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених пунктами 1-10 частини першої статті 2 Закону, доходам, отриманим із законних джерел» (частина восьма статті 3 Закону).

Згідно з пунктом 2 частини п'ятої статті 5 Закону «перевірці підлягає достовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав) та відповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, поданій особою за минулий рік за формою, що встановлена Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції» (далі - декларація), набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених у пунктах 1-10 частини першої статті 2 Закону, доходам, отриманим із законних джерел».

Пунктом 2 Прикінцевих та перехідних Положень Закону встановлено, що «впродовж десяти днів з дня набрання чинності цим Законом керівник органу (орган), до повноважень якого належить звільнення та/або ініціювання звільнення з посади осіб, до яких застосовується заборона, зазначена в частині третій статті 1 Закону, на основі критеріїв, визначених частиною першою статті 3 Закону, на підставі відомостей, наявних в особових справах цих осіб:

1) звільняє цих осіб з посад або надсилає керівнику органу (органу), до повноважень якого належить звільнення з посади таких осіб, відповідні документи для їх звільнення не пізніше ніж на 10 робочий день з дня отримання таких документів;

2) інформує Міністерство юстиції України про їх звільнення з посад та надає відповідні відомості про застосування до таких осіб заборони, передбаченої частиною третьою статті 1 цього Закону, для їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України та внесення до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України «Про очищення влади», у порядку та строки, визначені Законом».

* * *

Закон згідно з преамбулою визначає: «правові та організаційні засади проведення очищення влади (люстрації) для захисту та утвердження демократичних цінностей, верховенства права та прав людини в Україні».

За визначенням частини першої статті 1 Закону очищення влади (люстрація) – це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

Оскільки жодне положення Закону про люстрацію не визначає терміну його дії та не вказує на строковий характер застосування його норм, запроваджений інститут люстрації є постійно діючим (безстроковим).

Перелік посад, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади (люстрація) на підставі Закону (далі – посади, люстраційні заходи відповідно), перелічено в пунктах 1–11 частини першої статті 2 цього Закону. Цей перелік посад не є вичерпним, оскільки згідно з пунктом 10 частини першої названої статті Закону люстраційні заходи здійснюються щодо *«інших посадових та службових осіб (крім виборних посад) органів державної влади, органів місцевого самоврядування»*.

Також люстраційні заходи застосовуються до осіб, які претендують (а так само будь-коли у майбутньому претендуватимуть) на зайняття будь-якої посади у будь-якому органі державної влади чи органі місцевого самоврядування (пункт 11 частини першої статті 2 Закону), що в свою чергу також підтверджує зроблений вище висновок про безстроковість (постійність) дії інституту люстрації.

Мета здійснення очищення влади (люстрації) визначена в частині другій статті 1 Закону як: *«недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини»*.

Механізм реалізації люстрації зводиться до застосування до особи заборон, передбачених частинами третьою та четвертою статті 1 цього Закону, на підставі: а) або визнання (встановлення) факту перебування особи на певній посаді у певний період часу; б) або факту отримання вищої освіти у певному навчальному закладі; в) або через написання чи відмову від написання особою заяви з особистим визнанням необхідності застосування до неї люстраційних заходів. При цьому Законом передбачено дві процедури (два порядки) застосування люстраційних заходів: за результатами проведення щодо особи певної перевірки або без проведення будь-якої перевірки і застосування цих заходів, так би мовити, “автоматично”, впродовж 10 днів з дня набрання чинності Законом (з 16 до 25 жовтня 2014 року включно).

Наслідком застосування люстраційних заходів є:

по-перше, звільнення з посад:

– суддів на підставі норм про порушення вимог щодо несумісності (частина перша статті 53 Закону України “Про судоустрій і статус суддів”);

– усіх інших службовців – на підставі пункту 7² частини першої статті 36 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП України);

по-друге, відмова особі в призначенні на посаду;

по-третє, заборона особі надалі обіймати будь-яку посаду в органах державної влади та органах місцевого самоврядування (крім виборних посад) строком:

- на 5 років – з підстав встановлення судом факту скоєння особою правопорушення (частина четверта статті 1 Закону);
- на 10 років – з підстав, не пов'язаних зі скоєнням особою правопорушення (частина третя статті 1 Закону).

* * *

Відповідно до вимог статті 39 Закону України “Про Конституційний Суд України” наводимо правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності оспорюваних норм Закону.

Положення Закону, конституційність яких є предметом подання до Конституційного Суду України, порушують конституційні принципи верховенства права, рівності і справедливості, заборони дискримінації, правової визначеності, законності, презумпції невинуватості, дотримання і гарантування базових (природних) прав людини, індивідуального характеру відповідальності, незворотності дії в часі законів.

Конституція України визначає основні права і свободи людини і громадянина та гарантії їх дотримання і захисту, зокрема: усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах, права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); конституційні права і свободи не можуть бути скасовані, при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод (стаття 22); громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (стаття 24); кожен має право на повагу до його гідності (стаття 28); громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, користуються рівним правом доступу до державної служби, служби в органах місцевого самоврядування (стаття 38); кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, а держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності (стаття 43); кожному гарантується право знати свої права і обов'язки (стаття 57); закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи, ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (стаття 58); юридична відповідальність особи має індивідуальний характер, ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (стаття 61); обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях; усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (стаття 62); конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України (стаття 64); кожен зобов'язаний неухильно

додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (стаття 68).

Відповідно до частини другої статті 3 Конституції України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Верховна Рада України, як єдиний орган законодавчої влади в Україні, (стаття 75 Конституції України) приймає закони, які повинні відповідати Конституції України (стаття 8 Основного Закону).

На безумовний пріоритет гарантованих Конституцією України прав людини, принципів верховенства права і справедливості в діяльності Верховної Ради України при прийнятті нею правових актів неодноразово вказував в своїх Рішеннях Конституційний Суд України.

Так, в Рішенні від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) Конституційний Суд України зазначив, що Україна є правовою державою (стаття 1 Конституції України), відповідно до частини першої статті 8 Основного Закону в Україні визнається і діє принцип верховенства права. *«Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо»* (абзаци перший, другий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення).

У Рішенні від 29 січня 2008 року № 2-рп/2008 у справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про особливості звільнення з посад осіб, які суміщають депутатський мандат з іншими видами діяльності» та конституційним поданням 89 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 90 Конституції України, статті 5 Закону України «Про особливості звільнення з посад осіб, які суміщають депутатський мандат з іншими видами діяльності» (справа про звільнення народних депутатів України з інших посад у разі суміщення) Конституційний Суд України наголосив, що: *«пріоритет природних прав людини слід розглядати як один із засадничих принципів Конституції України, відповідно до якого Верховна Рада України, як орган законодавчої влади, має приймати правові акти, додержуючись такого підходу. У міжнародному праві вироблено систему прав людини як визначальних засад правового статусу фізичної особи. Наразі цю систему складають: Загальна декларація прав людини 1948 року, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Енцикліка прав людини (Pacem in terris) 1963 року, Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 року тощо. Сукупність прав, зазначених у названих документах, дістала відображення у Конституції України 1996 року. За змістом вказаних документів природні права є*

винятковими, невід’ємними від людини, невідчужуваними і непорушними будь-ким, зокрема державою.”

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Парламентською Асамблеєю Ради Європи, до Статуту якої Україна приєдналася згідно із Законом України від 31 жовтня 1995 року № 398/95-ВР, у Резолюції 1096 (1996) «Про заходи, спрямовані на ліквідацію спадку колишніх комуністичних тоталітарних режимів» від 27 червня 1996 року (далі – Резолюція ПАРЕ 1096 (1996) від 27.06.1996 р.) підкреслюється, що «загалом ці [люстраційні] заходи можуть бути сумісні з демократичною державою, заснованою на верховенстві права, якщо вони відповідають кільком критеріям. По-перше, в кожному окремому випадку має бути доведена вина, яка є скоріш індивідуальною, а не колективною – і це підкреслює необхідність індивідуального, а не колективного застосування законів про люстрацію. По-друге, має бути гарантовано право на захист, презумпція невинуватості, а також право на оскарження до суду. Помста ніколи не може бути метою таких заходів; також не допускаються політичні чи соціальні зловживання процесом люстрації. Мета люстрації – не покарання імовірно винних (це є завданням прокурорів та кримінального законодавства), а захист молодій демократії. Необхідно забезпечити відповідність законів про люстрацію й аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права, та зосередитися на загрозі основним правам людини і процесу демократизації (пункти 12, 13 названої Резолюції).»

Крім цитованого, у пункті 13 Резолюції ПАРЕ 1096 (1996) від 27.06.1996 р. рекомендовано також дотримуватись Керівних принципів щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію й аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права (документ №7568 від 3 червня 1996 року, доповідь пана Северіна, Румунія, «Заходи з ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем», далі – Керівні принципи), які містять деталізацію принципів, визначених у Резолюції. Зокрема, у преамбулі та пункті «с» Керівних принципів зазначено, що для того, щоб бути сумісними з принципами держави, заснованої на верховенстві права, закони про люстрацію повинні відповідати певним вимогам. Перш за все, основну увагу необхідно приділити загрозам для основних прав людини і процесу демократизації. Люстрація не може застосовуватись з метою покарання або помсти – покарання може бути призначене тільки за минулі кримінальні дії відповідно до чинного кримінального законодавства із дотриманням всіх процедур та гарантій цього законодавства.

Практика Європейського суду з прав людини, яка разом із рішеннями цього Суду визнається в Україні джерелом права (стаття 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини») у справах, пов’язаних із застосуванням люстраційних заходів, також свідчить про важливість відповідності механізму люстрації вимогам Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), зокрема, статті 6 (право на справедливий суд), статті 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя), статті 14 (заборона дискримінації), статті 3 Першого протоколу до Конвенції (право

на вільні вибори), а також критеріям, розробленим Парламентською Асамблеєю Ради Європи.

У рішенні від 24 червня 2008 року у справі «Адамсон проти Латвії» Європейський суд з прав людини підкреслив, щоб відбуватись відповідно до Конвенції люстраційна процедура повинна відповідати таким умовам: а) законність; б) законна мета; с) пропорційність.

У рішенні від 30 травня 2006 року у справі «Матієк проти Польщі» Європейський суд з прав людини відзначає тісний зв'язок між процедурою люстрації та кримінально-правовою сферою: незважаючи на те, що Закон про люстрацію не надає суб'єкту люстрації статусу обвинуваченого і не використовує термін «обвинувачення», *становище особи, що підлягає люстрації схоже на становище обвинуваченого в кримінальному процесі*, зокрема, в тій мірі в якій його стосуються відповідні процесуальні гарантії. Суд зазначає, що заборона на заняття певними професіями (політичними чи правовими) протягом тривалого періоду часу може мати дуже серйозні наслідки для людини, позбавляючи його або її можливості продовження професійного життя. Це може бути виправданим з урахуванням історичного контексту в Польщі, але це не змінює оцінку серйозності накладеного стягнення. Таким чином, *вказана санкція повинна розглядатися як така, що, принаймні частково має каральний і стримуючий характер*. Суд вважає, що, враховуючи її характер і тривалість, санкція, передбачена Законом про люстрацію, повинна розглядатися як така, що спричиняє значну шкоду та має серйозні наслідки для заявника. Зваживши різні аспекти справи, Суд зазначає про те, що *переважають аспекти, пов'язані із кримінальною відповідальністю*. За таких обставин Суд дійшов висновку, що, враховуючи як характер правопорушення, так і характер та тяжкість покарання, звинувачення проти заявника становили по суті кримінальні звинувачення у контексті статті 6 Конвенції (пункти 49, 55, 57, 58 рішення ЄСПЛ).

Отже, до особи, до якої застосовуються люстраційні заходи, передбачені оскаржуваням до Конституційного Суду України Законом про люстрацію, повинні бути застосовані усі гарантії правового захисту, передбачені Конституцією України для осіб, звинувачених у кримінальному провадженні.

Україна є країною-учасником Європейської комісії Ради Європи «За демократію через право» (Венеціанська комісія), яка на своєму 101-му пленарному засіданні 12-13 грудня 2014 року ухвалила попередній висновок №788/2014, щодо Закону України «Про очищення влади», пунктом с) параграфу 104 якого відзначила наявність суттєвих недоліків Закону та необхідність його перегляду з урахуванням, зокрема, того, що вина має бути доведена в кожному індивідуальному випадку і не може презюмуватися на підставі лише приналежності до категорії державних службовців (абзац третій); люстраційна процедура має не порушувати гарантії на справедливий суд (абзац п'ятий); інформація щодо особи, яка підлягає люстраційним обмеженням, може оприлюднюватися виключно після остаточного судового рішення (абзац сьомий).

Положення Закону, конституційність яких є предметом цього подання, порушили права і свободи людини і громадянина, гарантії їх дотримання і захисту – Законом введено не передбачені Конституцією України обмеження в правах за дискримінаційною ознакою обіймання керівної посади в певний проміжок часу, запроваджено відповідальність особи без вини, встановлено колективну винуватість окремих категорій посадовців у вчиненні протиправних дій без судового рішення та без права на захист, застосовано зворотню дію закону в часі.

На думку суб'єкта права на конституційне подання, відповідні оспорювані положення Закону не відповідають Конституції України (є неконституційними).

I. Правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності положень частини третьої статті 1, частини першої та другої статті 3, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону через їх невідповідність статтям 8, 21, 22, 24, 28, 38, 43, 57, 58, 61, 62, 64, 124 Конституції України

Законом передбачені звільнення (відповідно до пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону) та заборона обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 10 років з дня набрання чинності цим Законом (частина третя статті 1) особам, які у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року обіймали сукупно не менше одного року посаду (посади), зазначені в частині першій статті 3 Закону, або які у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року обіймали посаду (посади) та не були звільнені в цей період за власним бажанням з відповідної посади (посад), зазначених в частині другій статті 3 Закону.

Зазначене обмеження в конституційному праві (право доступу до державної служби – стаття 38 Конституції України) та юридична відповідальність (звільнення з займаної посади) застосовується з метою «недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини» (мета люстрації згідно з частиною другою статті 1 Закону).

Відповідно, оскільки згідно частини третьої статті 1 Закону до участі в управлінні державними справами не допускаються особи, зазначені в частинах першій та другій статті 3 Закону, саме такі особи Законом про люстрацію визнані **колективно винними** в скоєнні протиправних дій:

- узурпації влади, тобто неконституційному або незаконному її захопленню органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами, громадянами чи їх об'єднаннями (пункт 3 резолютивної частини Рішення Конституційного суду України від 05 жовтня 2005 року у справі № 6-рп/2005 (справа про здійснення влади народом)

- підриві основ національної безпеки та оборони,

- протиправному порушенні прав людини.

1.1. Такий законодавчий підхід не відповідає, насамперед, конституційним засадам притягнення особи до відповідальності: юридична відповідальність особи має індивідуальний характер (**частина друга статті 61 Конституції України**); особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду; ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину; обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях, усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (**частини перша, друга, третя статті 62 Конституції України**).

В абзаці шостому пункту 2 мотивувальної частини Рішення від 30 травня 2001 року № 7-рп/2001 у справі про відповідальність юридичних осіб Конституційний Суд України наголосив на важливості гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина: *Конституція України встановила, що склад правопорушення як підстава притягнення особи до юридичної відповідальності та заходи державно-примусового впливу за його вчинення визначаються виключно законом, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер, що ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення (статті 58, 61, пункти 1, 22 частини першої статті 92 Конституції України)*.

Цитовані конституційні приписи та їх тлумачення судом конституційної юрисдикції цілком ґрунтуються на європейських вимогах щодо індивідуального, а не колективного застосування закону про люстрацію. У Резолюції ПАРЄ 1096 (1996) від 27.06.1996 р. зазначається: загалом люстраційні заходи можуть бути сумісні з демократичною державою, заснованою на верховенстві права, якщо вони відповідають кільком критеріям. По-перше, *в кожному окремому випадку має бути доведена вина*, яка є скоріш індивідуальною, а не колективною – і це підкреслює *необхідність індивідуального, а не колективного застосування законів про люстрацію*. По-друге, *має бути гарантовано право на захист, презумпція невинуватості*, а також право на оскарження до суду. Помста ніколи не може бути метою таких заходів; також не допускаються політичні чи соціальні зловживання процесом люстрації. Мета люстрації – не покарання імовірно винних (це є завданням прокурорів та кримінального законодавства), а захист молодії демократії. *Необхідно забезпечити відповідність законів про люстрацію й аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права*, та зосередитися на загрозі основним правам людини і процесу демократизації (пункти 12, 13 названої Резолюції). Лише особи, які наказували, вчиняли чи суттєво допомагали вчиненню серйозних порушень прав людини можуть бути дискваліфіковані для зайняття певних посад. У випадку вчинення серйозного порушення прав людини організацією, її член, співробітник або агент вважається таким, що брав участь у цих порушеннях, якщо він займав високу посаду в цій організації, крім випадків, коли він доведе, що не брав участь у плануванні,

керуванні або здійсненні таких заходів, дій або актів. Проте (!) жодна особа не може бути піддана люстраційним санкціям виключно на підставі членства в організації або діяльності на користь будь-якої організації, які були правомірними під час існування такої організації або вчинення такої діяльності або на підставі особистих поглядів або переконань (пункт 13 зазначеної Резолюції ПАРЕ, пункти «h», «i» Керівних принципів ПАРЕ щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію і аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права (документ №7568 від 3 червня 1996 року, доповідь пана Северіна, Румунія, «Заходи з ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем»).

У рішенні від 24 червня 2008 року у справі «Адамсонс проти Латвії» Європейський суд з прав людини вказав на те, що використаний у законі (*прим.: про люстрацію*) підхід до обмеження був надто загальним, та наголосив на застосуванні індивідуального вирішення питання у кожному разі, тобто вивчення конкретної поведінки особи у кожній окремій справі.

Про порушення положеннями оспорюваного закону принципу індивідуальної вини наголошується у п. 63, 64 Висновку № 788/2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади»: «Насамкінець, і про це також зазначено в частині 2 статті 1 Закону про люстрацію, «Очищення влади ґрунтується на принципах індивідуальної (не колективної) відповідальності». Закон про люстрацію не відповідає зазначеним вимогам. За виключенням осіб, зазначених в частинах п'ятій, шостій та сьомій статті 3, встановлення індивідуальної вини незалежним органом не вимагається. Заборона доступу до державної служби, яка застосовується до таких інших осіб, базується на самому лише факті обіймання певної посади, з відповідною презумпцією винуватості. Хоча такий підхід може бути застосовуваним по відношенню до посадовців найвищого рівня за комуністичний час та посадовців окремих ключових урядових посад за часів правління пана Януковича (найвищих посад), в усіх інших випадках вина має бути доведена на підставі персональної поведінки. *Якщо сам лише факт приналежності до партії, організації чи до адміністративного органу старого режиму є підставою для заборони перебування на державній службі, така заборона набуває форми колективного та дискримінаційного покарання, що є несумісним з стандартами прав людини. Люстрація тоді ризикує перетворитися на політичний інструмент утисків опонентів».*

Статус особи, до якої застосовуються люстраційні заходи в розумінні практики Європейського суду фактично прирівнюється до статусу особи, обвинуваченої в кримінальному провадженні.

Так, у рішенні від 30 травня 2006 року у справі «Матієк проти Польщі» Європейський суд з прав людини відзначає тісний зв'язок між процедурою люстрації та кримінально-правовою сферою: незважаючи на те, що Закон про люстрацію не надає суб'єкту люстрації статусу обвинуваченого і не використовує термін «обвинувачення», *становище особи, що підлягає люстрації схоже на становище обвинуваченого в кримінальному процесі*, зокрема, в тій мірі в якій його стосуються відповідні процесуальні гарантії. Суд зазначає, що заборона на заняття певними професіями (політичними чи правовими) протягом тривалого

періоду часу може мати дуже серйозні наслідки для людини, позбавляючи його або її можливості продовження професійного життя. Це може бути виправданим з урахуванням історичного контексту в Польщі, але це не змінює оцінку серйозності накладеного стягнення. Таким чином, вказана санкція повинна розглядатися як така, що, принаймні частково має каральний і стримуючий характер. Суд вважає, що, враховуючи її характер і тривалість, санкція, передбачена Законом про люстрацію, повинна розглядатися як така, що спричиняє значну шкоду та має серйозні наслідки для заявника. Зваживши різні аспекти справи, Суд зазначає про те, що переважають аспекти, пов'язані із кримінальною відповідальністю. За таких обставин Суд дійшов висновку, що, враховуючи як характер правопорушення, так і характер та тяжкість покарання, звинувачення проти заявника становили по суті кримінальні звинувачення у контексті статті 6 Конвенції (пункти 49, 55, 57, 58 рішення ЄСПЛ).

Враховуючи вищезазначене, до особи, до якої застосовуються люстраційні заходи, передбачені оскаржуванним до Конституційного Суду України Законом про люстрацію, повинні бути застосовані усі гарантії правового захисту, передбачені Конституцією України для осіб, звинувачених у кримінальному провадженні.

У пункті 13 Резолюції ПАРЄ 1096 (1996) від 27.06.1996 р. рекомендовано дотримуватись Керівних принципів щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію й аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права (документ №7568 від 3 червня 1996 року, доповідь пана Северіна, Румунія, «Заходи з ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем»). Відповідно до пункту m) Керівних принципів, **«У жодному разі не має підлягати люстрації особа без надання їй усіх належних засобів процесуального захисту, в тому числі, але не виключно - права на адвоката (призначеного у разі, якщо суб'єкт не має необхідних коштів), права оспорювати та оскаржувати докази, наведені проти неї, права на доступ до всіх наявних обвинувальних та виправдувальних доказів, права представити власні докази, права на відкритий розгляд справи у суді, якщо вона звернеться з такою вимогою, та права на оскарження до незалежної судової установи».**

Частина перша статті 1 Закону про люстрацію встановлює, що люстрація має ґрунтуватися, зокрема, на презумпції невинуватості і на гарантії права на захист. Тим не менш, **закон не забезпечує повноцінних процесуальних гарантій особам, які підпадають під люстрацію.**

За загальноновизнаними європейськими стандартами сутність люстрації полягає в проведенні низки судових процесів щодо притягнення до відповідальності посадових осіб, щодо яких є підозра про можливість використання ними у певний період часу владних повноважень у неправомірних цілях. Натомість оспорювані до Конституційного Суду України норми Закону **передбачають колективне застосування заходів з люстрації за суто формальними ознаками – перебування на певній посаді у певний період часу без оцінки правомірності/неправомірності дій конкретної особи на посаді.** Відтак, оспорювані положення Закону порушують конституційні принципи презумпції невинуватості, індивідуального характеру юридичної відповідальності (статті 61, 62 Конституції України).

1.2. Відповідно до Основного Закону Україна є правовою державою; в Україні визнається і діє принцип верховенства права (стаття 1, частина перша статті 8); кожному гарантується право знати свої права і обов'язки (стаття 57); закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (стаття 58).

Законом передбачена його зворотна дія в часі - в створеній Законом правовій конструкції відбувається фактична криміналізація дій, що на момент їх вчинення були правомірними (перебування на певній посаді в певний проміжок часу), чим порушено частину першу статті 58 Конституції України, а також принцип верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), за яким держава має забезпечувати прогнозованість законів і послідовність їх застосування (Звіт Венеціанської комісії щодо верховенства права від 28.03.2011 р. № 512/2009).

Як зазначено в Звіті Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо верховенства права від 28 березня 2011 року № 512/2009, концепція верховенства права разом з концепцією демократії та прав людини утворює три стовпи Ради Європи та є схваленою у преамбулі Європейської Конвенції з прав людини. Цей принцип також закріплено у низці міжнародних документів щодо прав людини та в документах, які встановлюють стандарти. *Однією з ключових рис верховенства права є те, що жодна людина не може зазнавати покарання, окрім як у випадку явного порушення закону, закону який повинен забезпечувати визначеність та передбачуваність, щоб ним могли керуватися громадяни при виконанні дій чи здійсненні будь-яких операцій, і який не повинен дозволяти карати особу ретроспективно. Там де має місце дискреція, є простір для свавільності.* Всі особи та органи влади в межах держави, громадські чи приватні, повинні мати обов'язки та користуватися перевагами, що надаються законами, які відкрито створюються, залишатимуться чинними (в основному) в майбутньому та відкрито застосовуються в судах. *Законність як елемент верховенства права передбачає те, що жодна особа не може бути покарана, якщо вона не порушила попередньо введений в дію або встановлений закон* (пункти 1, 2, 9, 35, 40, 41 Звіту).

Правило частини другої статті 58 Конституції України (ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення) закріплює один з базових принципів права – *Nullum crimen, nulla poena sine lege* (ніякого злочину, ніякого покарання без закону). Положення Закону про люстрацію, які вводять відповідальність за діяння, які не визнавалися протиправними на момент їх вчинення, порушують принцип правової визначеності - суб'єкти права повинні знати наслідки своєї поведінки.

В абзаці шостому пункту 2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 30 травня 2001 року № 7-рп/2001 у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) констатовано, що; *«наголошуючи на важливості гарантій захисту прав і свобод людини і громадянина, Конституція України встановила, що склад*

правопорушення як підстава притягнення особи до юридичної відповідальності та заходи державно-примусового впливу за його вчинення визначаються виключно законом, а не будь-яким іншим нормативно-правовим актом, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер, що ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення, та бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення (статті 58, 61, пункти 1, 22 частини першої статті 92 Конституції України)».

Як зазначено в пунктах 45, 59 згаданого Звіту Венеціанської комісії щодо верховенства права від 28.03.2011 р. № 512/2009, зворотна дія суперечить принципу правової визначеності, оскільки *суб'єкти права повинні знати наслідки своєї поведінки*. Права, що найочевидніше пов'язані з верховенством права, включають серед іншого: неприйнятність принципу подвійної загрози (*ne bis in idem* – не можна бути двічі покараним за одне діяння) (стаття 4 Протоколу 7 до Конвенції) та юридичний принцип, згідно з яким *заходи, що накладають обтяження, не можуть мати зворотну силу* (стаття 13 Конвенції).

За тлумаченням Конституційного Суду України, викладеним у пункті 2 мотивувальної частини Рішення від 09 лютого 1999 року № 1-рп/99 у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотну дію в часі законів та інших нормативно-правових актів), в регулюванні суспільних відносин застосовуються різні способи дії в часі нормативно-правових актів. Перехід від однієї форми регулювання суспільних відносин до іншої може здійснюватися, зокрема, негайно (безпосередня дія), шляхом перехідного періоду (ультраактивна форма) і шляхом зворотної дії (ретроактивна форма). За загальновизнаним принципом права закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Цей принцип закріплений у частині першій статті 58 Конституції України, за якою дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце. ***«Відповідальність можлива лише за наявності в законі чи іншому нормативно-правовому акті визначення правопорушення, за яке така юридична відповідальність особи передбачена, і яка може реалізовуватись у формі примусу зі сторони уповноваженого державою органу»*** (абзац четвертий пункту 2 мотивувальної частини названого Рішення).

Принцип, закладений у статті 58 Конституції України, ґрунтується на загальновизнаних у світі стандартах прав людини. Так, відповідно до частини другої статті 11 Загальної декларації прав людини, прийнятої і проголошеної Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, частині першій статті 15 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, ніхто не може бути засуджений за злочин на підставі вчинення будь-якого діяння або за бездіяльність, які під час їх вчинення не становили злочину за національними законами або за міжнародним правом; не може також накладатись покарання тяжче від того, яке могло бути застосоване на час вчинення злочину.

Не можуть мати зворотної сили юридичні норми, які встановлюють нові права і обов'язки чи заборони, оскільки порушення таких прав, невиконання таких обов'язків, недотримання таких заборон завжди буде новим видом, новим «складом» правопорушень.

Закон створює практику унеможливлення дій особи в межах законності, тобто неухильне виконання особою закону не означатиме дотримання нею законності та не гарантуватиме цій особі відсутність щодо неї санкцій у майбутньому внаслідок можливих змін законодавчих норм на розсуд законодавця.

Отже, вчинення діяння, яке суперечить правовій нормі, яка з'явилася в законодавстві після вчинення такого діяння, ні за яких обставин не може визначатися як правопорушення, оскільки на час вчинення таке діяння не було неправомірним та не тягло за собою юридичної відповідальності.

Відтак оспорювані положення Закону не відповідають статтям 8, 57, 58 Конституції України.

1.3. Верховна Рада України, приймаючи 16 вересня 2014 року Закон, яким презюмовано винність осіб у здійсненні заходів з узурпації влади, підриві основ національної безпеки і оборони України, протиправного порушення прав і свобод людини, визнала їх винними у вчиненні таких дій, тим самим здійснила функцію правосуддя, що за статтею 124 Конституції України здійснюється виключно судами у відповідних формах, у тому числі шляхом конституційного судочинства.

За змістом принципу поділу державної влади в Україні, визначеного у частині першій статті 6 Конституції України, «державна влада здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову», які урівноважують одна одну системою стримувань і противаг.

Згідно з частиною другою статті 19 Конституції України органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Визнаючи людину найвищою соціальною цінністю, Конституція України закріплює широке коло прав та свобод, гарантує і забезпечує їх захист, у тому числі і від порушення з боку держави, її органів та посадових осіб (абзаци четвертий, п'ятий, шостий пункту 3 мотивувальної частини рішення Конституційного Суду України від 07 травня 2002 року № 8-рп/2002 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб).

Верховенство права, будучи одним з основних принципів демократичного суспільства, передбачає судовий контроль над втручанням у право кожної людини на свободу. Суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує захист гарантованих Конституцією та законами України прав і свобод людини і громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства і держави (абзаци чотирнадцятий, п'ятнадцятий підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання).

Частиною першою статті 124 Конституції України заборонено делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами.

Таким чином, оспорювані положення Закону не відповідають нормам статей 6, 19, 124 Конституції України.

1.4. Порухення згаданих конституційних засад щодо презумпції невинуватості, індивідуального характеру відповідальності, доведеності вини та застосування люстраційних заходів до посадовців лише за фактом їх перебування на тій чи іншій посаді, у складі того чи іншого органу тягне в свою чергу порушення конституційних гарантій захисту честі і гідності особи, що закріплено у відповідних положеннях Основного Закону – людина, її здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (стаття 3); кожен має право на повагу до його гідності (стаття 28). Адже колективний характер застосування люстраційних заходів означає визнання Законом про люстрацію кожного, до кого застосовані такі заходи, особою, що здійснювала або сприяла здійсненню узурпації влади, підривала основи національної безпеки і оборони України, протиправно порушувала права і свободи людини, при цьому, як зазначалося, без доведення і доказування фактів таких правопорушень. Це є неприпустимим у правовій державі, де визнається верховенство права (статті 1, 8 Конституції України).

1.5. За критерієм, зазначеним в частині першій статті 3 цього Закону, звільняються із займаних посад на підставі пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону із одночасною заборонаю обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 10 років з дня набрання чинності цим Законом, тобто до 16 жовтня 2024 року (частина третя статті 1 Закону про люстрацію).

Відповідно до статті 38, частин першої, другої статті 43 Конституції України громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, користуються рівним правом доступу до державної служби, до служби в органах місцевого самоврядування; кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується, а держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності. Згідно зі статтею 24 Основного Закону громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

У підпункті 6.1.1 пункту 6 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 29.01.2008 р. № 2-рп/2008 у справі про звільнення народних депутатів України з інших посад у разі суміщення підкреслено, що пріоритет природних прав людини слід розглядати як один із засадничих принципів Конституції України, відповідно до якого Верховна Рада України, як орган законодавчої влади, має приймати правові акти, додержуючись такого підходу.

«Право заробляти собі на життя є невід’ємним від права на саме життя, оскільки останнє є реальним лише тоді, коли матеріально забезпечене. Право на працю закладено у самій людській природі. Його має кожна людина, воно є невідчужуваним, тому самій особі належить виключне право розпоряджатися своїми здібностями до праці».

Визначене статтею 43 Конституції України право на працю Конституційний Суд України розглядає як природну потребу людини своїми фізичними і розумовими здібностями забезпечувати своє життя. Це право передбачає як можливість самостійно займатися трудовою діяльністю, так і можливість працювати за трудовим договором чи контрактом. Такої правової позиції, зокрема щодо права на працю, яке є невідчужуваним, Конституційний Суд України дотримувався і у своїх попередніх рішеннях (підпункт 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення від 07 липня 2004 року № 14-рп/2004; підпункт 3.1 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 16 жовтня 2007 року № 8-рп/2007).

У зв’язку з цим зазначимо, що в даному контексті право доступу до державної служби чи служби в органах місцевого самоврядування кореспондується та впливає із загального права на працю, права вільного вибору професії і роду занять (стаття 43 Конституції України), оскільки за визначенням статті 1 Закону України «Про державну службу» державна служба в Україні – це професійна діяльність осіб, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів.

У пункті 32 Висновку № 788/2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади» зазначається: **“Партійна приналежність, політичні та ідеологічні причини не повинні використовуватись в якості підстав для проведення люстраційних заходів, оскільки суспільний осуд та дискримінація політичних опонентів не є прийнятними засобами політичної боротьби в державі, заснованій на верховенстві права”.**

1.6. Положення частини третьої статті 1 Закону суперечать таким складовим елементам верховенства права, як справедливість та пропорційність обмежень легітимній меті, що переслідується.

Визначені статтею 1 Закону заборони стосуються обмеження конституційного права громадян України брати участь в управлінні державними справами, рівного права доступу до державної служби (стаття 38 Конституції України) на такі строки:

- на 5 років – у разі встановлення факту скоєння особою злочину чи іншого правопорушення на підставі відповідного рішення суду (частина четверта статті 1 Закону);
- на 10 років – у разі якщо особою не скоєно злочину чи іншого правопорушення (частина третя статті 1 Закону).

Отже, Законом передбачено більш м’яку санкцію (5 років обмеження) за встановлену рішенням суду неправомірну (в тому числі злочинну) поведінку

посадової особи порівняно з правомірною діяльністю на тій чи іншій посаді (10 років обмеження), що є дискримінаційним, несправедливим та не відповідає конституційним і європейським засадам пропорційності відповідальності, принципам верховенства права (стаття 8 Конституції України).

Згідно зі статтею 29 Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві.

Принцип пропорційності є проявом європейської традиції права, але головного застосування він знайшов саме в практиці Європейського суду з прав людини.

В теорії права Європейського союзу встановлено такі критерії пропорційності: обмеження має бути передбачене певним правовим актом (в тому числі індивідуальним); обмеження повинно переслідувати легітимну ціль; обмеження має бути необхідним у демократичному суспільстві; обмеження має бути розмірним до тієї правомірної мети, яка досягалась.

Парламентська Асамблея ради Європи у пункті «g» Керівних принципів щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію і аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права, зазначила, що **усунення з посади у зв'язку з люстрацією не повинно тривати більше, ніж п'ять років**, так як здатності до позитивних змін у ставленні особи і її звичках не слід недооцінювати.

Натомість, Закон, передбачаючи у частині третій статті 1 обмеження конституційних прав особи на 10-річний строк, не передбачає ані обґрунтованості порівняно з 5-річним обмеженням за злочини та інші правопорушення, ані індивідуального застосування (замість колективної відповідальності), ані доведеності доцільності в кожному конкретному випадку щодо кожної конкретної особи такого довгострокового обмеження.

Конституційний Суд України у підпункті 4.1 пункту 4 мотивувальної частини згаданого вже Рішення від 02.11.2004 р. № 15-рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання наголосив, що "Україна є правовою державою (стаття 1 Конституції України); людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (частина перша статті 3); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави (частина друга статті 3); права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (стаття 21); кожен має право на повагу до його гідності (частина перша статті 28); права і свободи людини і громадянина захищаються судом (частина перша статті 55); однією з основних засад судочинства є рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом (пункт 2 частини третьої статті 129). Відповідно до частини першої статті 8 Основного Закону в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права

вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України. Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. У сфері реалізації права справедливість проявляється, зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення. Окремим виявом справедливості є *питання відповідності покарання вчиненому злочину*; категорія справедливості передбачає, що *покарання за злочин повинно бути домірним злочину*. Справедливе застосування норм права – є передусім недискримінаційний підхід, неупередженість. Це означає не тільки те, що передбачений законом склад злочину та рамки покарання відповідатимуть один одному, а й те, що *покарання має перебувати у справедливому співвідношенні із тяжкістю та обставинами скоєного і особою винного*. Адекватність покарання ступеню тяжкості злочину впливає з принципу правової держави, із суті конституційних прав та свобод людини і громадянина”.

II. Правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності положень частини шостої статті 1 Закону через невідповідність статті 61 Конституції України.

Відповідно до частини першої статті 61 Конституції України ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

У зв'язку з цим слід зазначити, що системний аналіз положень частин п'ятої і шостої статті 1, статті 3 Закону про люстрацію дозволяє зробити висновок, що всупереч цитованому конституційному припису положення Закону дозволяють двічі притягати особу до відповідальності одного виду за одне й те саме діяння.

Так, відповідно до частини п'ятої статті 1 Закону про люстрацію заборона, передбачена частиною третьою або четвертою цієї статті (тобто люстраційні обмеження на зайняття державницьких посад строком на 10 і 5 років відповідно), може застосовуватися до особи лише один раз. Проте вже в наступній *частині шостій статті 1 Закону* передбачено, що *застосування до особи заборони, передбаченої частиною третьою цієї статті, не є підставою для відмови від*

застосування заборони, передбаченої частиною четвертою цієї статті, за наявності підстав та у порядку, що визначені цим Законом, що суперечить статті 61 Конституції України, нормам міжнародного права та судовій практиці, якими закріплено гарантію кожній особі, що вона не може бути двічі притягнена за одне й те саме правопорушення не тільки до кримінальної, а й до адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової, матеріальної та інших видів відповідальності.

Зокрема, нікого не може бути вдруге притягнено до суду або покарано в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави (стаття 4 Проколу №7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 року).

Зазначений принцип заборони двічі притягати особу до юридичної відповідальності за одне й те саме правопорушення (Non bis in idem) закріплений також в ч. 7 ст. 14 Міжнародний пакту про громадянські і політичні права (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73 р.); в ст. 53 «Конвенції Ради Європи про міжнародне визнання вироків у кримінальних справах» (ратифіковано Законом України N 172-IV від 26 вересня 2002 року «Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків»).

На неприпустимості двічі притягати за одне правопорушення Конституційний Суд України зазначає в своєму рішенні №9-рп/99 у справі № 1-15/99 за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність): *«зокрема, частина перша статті 61 Конституції закріплює одну з найважливіших засад юридичної відповідальності, згідно з якою ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення».*

Отже, положення частини шостої статті 1 Закону порушує конституційну гарантію заборони притягнення особи до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення, а відтак не відповідає статті 61 Конституції України та підлягає визнанню неконституційним.

III. Правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності положень частини третьої статті 3 Закону через їх невідповідність статтям 8, 57, 58, 124, 126, 129 Конституції України

За критерієм здійснення очищення влади (люстрації), закріпленим у частині третій статті 3 Закону про люстрацію, підлягають звільненню з посад з подальшою заборонаю обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 5 років з дня набрання чинності

відповідним рішенням суду (без уточнення, про яке судове рішення йдеться) такі особи:

- судді, які постановлювали ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, ухвалювали обвинувальні вироки, залишали їх без змін щодо осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII;
- співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури та інших правоохоронних органів, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на кримінальне переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію названим Законом.

3.1. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII, на який посилається частина третя статті 3 Закону, було прийнято, як зазначено в преамбулі названого Закону, з метою недопущення політичних репресій і випадків застосування кримінальної юстиції для боротьби з політичними опонентами. Для цього до національного законодавства з лютого 2014 року введено інститут індивідуальної амністії, що полягає у наділенні Верховної Ради України повноваженнями приймати закон про амністію не лише щодо певної категорії осіб, а також стосовно конкретно визначеної особи (тобто індивідуально).

З огляду на це, амністією є повне або часткове звільнення від відбування покарання осіб, визнаних винними у вчиненні злочину, або кримінальні справи стосовно яких розглянуті судами, але вироки стосовно цих осіб не набрали законної сили. Законом про амністію може бути передбачено: а) повне звільнення зазначених у ньому осіб від відбування призначеного судом покарання (повна амністія); б) часткове звільнення зазначених у ньому осіб від відбування призначеного судом покарання (часткова амністія). Закон про амністію не може передбачати заміну одного покарання іншим чи зняття судимості стосовно осіб, які звільняються від відбування покарання, крім випадків індивідуальної амністії (статті 1, 2 Закону України «Про застосування амністії в Україні»).

Судимість – особливе правове становище особи, що тягне за собою певні правові обмеження. Згідно з частиною першою статті 88 Кримінального кодексу України особа визнається такою, що має судимість, з дня набрання законної сили обвинувальним вироком і до погашення (відбувається автоматично після витоку встановленого кримінальним законом строку судимості) або зняття судимості (за рішенням уповноваженого органу, у даному випадку – зняття судимості в порядку індивідуальної амністії на підставі акту Верховної Ради України про таку амністію).

Отже, розширення повноважень Верховної Ради України і застосування індивідуальної амністії до осіб, зазначених у Законі України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII, не є ані визнанням їх невинуватості у скоєних діяннях, ані винесенням виправдувального вироку, ані навіть порушенням питання про перегляд відповідних судових справ у кримінальних провадженнях щодо цих осіб з метою винесення виправдувального вироку.

Відтак, люстраційні заходи застосовуються до осіб, зазначених у частині третій статті 3 Закону, за винесені ними рішення або вчинені дії, які не кваліфікуються як протиправні і такі, що винесені (вчинені) з порушенням законодавства, оскільки ці рішення і дії стосуються осіб, винуватість яких у вчиненні кримінальних порушень встановлена в установленому законом порядку, а через застосування індивідуальної амністії ці особи звільнені лише від відбування покарання.

Аналогічної позиції додержується у своєму Висновку № 788/2014 Європейська комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо Закону України «Про очищення влади»: *«Вищезазначені закони про амністію встановлюють, що за деякі злочини, зазначені у законі, не розпочинається кримінальне провадження або, якщо вони знаходяться на розгляді, повинні бути припинені, а відповідні прийняті рішення повинні бути визнані недійсними. За скоєння 25 видів злочинів особи, до яких застосовується амністія, звільняються від кримінальної відповідальності». Серед цих злочинів «застосування сили проти державних службовців» і «умисне знищення майна». Звідси випливає, що більш-менш автоматично скасовується кримінальна відповідальність за дії, які на час винесення суддею рішення становили злочин. Це означає, що у багатьох випадках дії судді могли бути повністю правильними. Тому дуже важливо, не звинувачувати суддів за законні дії. Люстраційні заходи, передбачені пунктом третім статті 3 не мають застосовуватися автоматично у цих випадках» (пункт 77).*

3.2. Частиною третьою статті 3 Закону передбачено відповідальність осіб (застосування люстраційних заходів до осіб) за їх рішення і дії, які не визнано протиправними (незаконними) ані за законом, що діяв на час прийняття цих рішень (вчинення дій), ані за чинним сьогодні законом.

Відповідно до частин першої, третьої статті 57 Конституції України кожному гарантовано право знати свої права і обов'язки; закони та інші нормативно-правові акти, що визначають права і обов'язки громадян, не доведені до відома населення у порядку, встановленому законом, є нечинними. Відповідно до частини другої статті 58 Конституції України ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

В Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), за яким держава має забезпечувати прогнозованість законів і послідовність їх застосування.

3.3. Також відзначаємо, що частиною третьою статті 3 Закону у системному зв'язку з частиною четвертою статті 1, пункту 4 частини першої статті 2, частини першої та третьої статті 4, пункту 2, підпункту 3 пункту 4 Прикінцевих та

перехідних положень Закону передбачено звільнення з посад професійних суддів (з подальшою заборонаю обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 5 років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду), що порушує конституційні гарантії незалежності суддів.

Так, незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України (стаття 126 Конституції України). Судді при здійсненні правосуддя незалежні і підкоряються лише закону (стаття 129 Конституції України).

Незалежність суддів є невід'ємною складовою їхнього статусу, конституційним принципом організації та функціонування судів і професійної діяльності суддів (абзац перший підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу).

За позицією Конституційного Суду України, викладеною, зокрема, в абзаці сьомому підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 р. № 19-рп/2004 у справі про незалежність суддів як складову їхнього статусу, *визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів як необхідні умови здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом мають бути реально забезпечені. Тому зниження рівня гарантій незалежності суддів у разі прийняття нових законів чи внесення змін до чинних законів є неприпустимим.*

3.4. Законом порушуються гарантії неможливості притягнення суддів до відповідальності за їх рішення. Такі гарантії ґрунтуються на європейських стандартах незалежності суддів, за якими судді повинні бути цілком вільними у винесенні неупередженого рішення у справі, яку вони розглядають, покладаючись на своє внутрішнє переконання, власне тлумачення фактів та чинне законодавство (підпункт "d" пункту 2 принципу I Рекомендації № R (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року, пункт 55 Висновку № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про принципи та правила, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема етичні норми, несумісну з посадою поведінку та неупередженість від 19 листопада 2002 року).

Відповідно до частин першої, п'ятої статті 124, частини першої статті 126, пункту 9 частини третьої статті 129 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами; судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України; незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України.

Незалежність суддів полягає передусім у їхній самостійності, непов'язаності при здійсненні правосуддя будь-якими обставинами та іншою, крім закону, волею (абзац перший підпункту 4.1 пункту 4 мотивувальної частини згаданого Рішення

Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004 у справі про незалежність суддів як складову їхнього статусу).

Незалежність, ефективність та обов'язки суддів передбачають, що тлумачення закону, оцінювання фактів і доказів, які здійснюють судді для вирішення справи, *не повинні бути приводом для цивільної або дисциплінарної відповідальності*, за винятком випадків злочинного наміру або грубої недбалості; *судді не повинні нести відповідальність за випадки, коли їхні рішення були скасовані або змінені в процесі апеляційного розгляду* (пункти 66, 70 Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року).

У Висновку № 10 (2007) Консультативної Ради європейських суддів "Судова влада на службі суспільства" від 23 листопада 2007 року *наголошено на неможливості збереження судової незалежності або демократичного балансу гілок влади у випадку, якщо суддя може бути притягнений до відповідальності через його рішення. Тому політичні ініціативи, спрямовані на обмеження свободи прийняття суддею рішення, повинні однозначно засуджуватися* (пункт 62).

У цьому відношенні досить показовими є справи проти колишніх керівників Німецької Демократичної Республіки, порушені після об'єднання Німеччини за застосування заходів із попередження перетинання кордону із ФРН, які включали застосування зброї проти порушників, що призвело до численних жертв. Європейський суд з прав людини розглядав засудження таких осіб на відповідність вимогам Конвенції та зазначив свою позицію про те, що для держави, яка керується принципом верховенства права, є правомірним порушити кримінальне переслідування проти осіб, що вчинили злочини під час минулого режиму; таким же чином *суди такої держави, що замінили судові органи, що існували [за старого режиму] не можуть бути піддані критиці за застосування і тлумачення правових положень, які були чинними на момент вчинення таких злочинів, в світлі принципів, на яких ґрунтується правова держава*.

У рішенні Конституційного суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) № 1-рп/2007 від 16 травня 2007 року:

"Істотною конституційною гарантією незалежності суддів, наголошують науковці, є безстроковість обрання їх на посаду та недоторканність.

Зазначений підхід щодо забезпечення незалежності суддів закріплено у Конвенції про захист прав людини та основних свобод (4 листопада 1950 року), ратифікованій Верховною Радою України 17 липня 1997 року, та в низці інших міжнародних документів, а саме: «Основні принципи незалежності судових органів», ухвалені резолюціями 40/32 від 29 листопада 1985 року та 40/146 від 13 грудня 1985 року Генеральної Асамблеї ООН, "Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів", затверджені 24 травня 1989 року Резолюцією 1989/60 Економічної і Соціальної Ради ООН,

Європейська хартія "Про статус суддів" від 10 липня 1998 року, Рекомендації № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи "Незалежність, дієвість та роль суддів" від 13 жовтня 1994 року та інших. Цей підхід також підтверджується практикою Європейського суду з прав людини." (абзац 8 пункту 2 мотивувальної частини).

«Визначені Конституцією та законами України гарантії незалежності суддів як необхідні умови здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом мають бути реально забезпечені. Тому, на думку Конституційного Суду України, зниження рівня гарантій незалежності суддів у разі прийняття нових законів чи внесення змін до чинних законів є неприпустимим» (абзац 7 пункту 4.1. мотивувальної частини).

3.5. Здійснення люстраційних заходів щодо професійних суддів, як це передбачено положеннями частини третьої статті 3 Закону, суперечить конституційному принципу заборони подвійного покарання – «non bis in idem».

Відповідно до **частини першої статті 61 Конституції України** ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.

Професійні судді судів загальної юрисдикції вже є суб'єктами відповідальності (в тому числі колективної на порушення частини другої статті 61 Конституції України щодо індивідуального характеру юридичної відповідальності) за рішення і діяльність на певних посадах у періоди, визначені частинами першою, другою статті 3 Закону про люстрацію (25 лютого 2010 року – 22 лютого 2014 року, 21 листопада 2013 року – 22 лютого 2014 року відповідно). Так, на теперішній час стосовно суддів судів загальної юрисдикції згідно з приписами статей 2, 3 Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» здійснюється перевірка, змістом якої є винесені цими суддями одноособово або у складі колегії суддів рішення, пов'язані з реалізацією прав і свобод громадян у період з 21 листопада 2013 року до дня набрання чинності названим Законом (до 11 квітня 2014 року). За наслідками цієї перевірки суддя може бути звільнений з посади згідно зі статтею 7 названого Закону через порушення присяги судді.

Про неможливість подвійної відповідальності професійних суддів йдеться і в п. 76 Висновку № 788 / 2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади»: «Закон про люстрацію накладається на Закон про відновлення довіри до судової влади в частині подій на Майдані. Українська влада пояснила, що розповсюдження нового закону на суддів зумовлено двома причинами: по-перше, попередній закон виявився неефективним (кількість оброблених комісією справ є незначною), по-друге, попереднім законом не передбачається заборона суддям на виконання державних функцій. Венеціанська комісія вважає, що, якщо попередній закон є неефективним, він має бути скасований та замінений новим, більш ефективні положення якого відповідають конституційним положенням щодо незалежності суддів. Накладання

одного закону на інший створює проблеми правової визначеності та співвідношення цих законів: якщо суддя вже є об'єктом процедури, передбаченої Законом про відновлення довіри до судової влади, процедура, передбачена Законом про люстрацію не повинна застосовуватися до нього відповідно до принципу *ne bis in idem*. Незрозуміло, процедура якого закону повинна застосовуватися до судді в тому випадку, якщо взагалі не було проведено ніякої процедури щодо судді. Люстрація суддів має врегулюватися тільки одним законом”.

Отже, положення частини третьої статті 3 Закону не відповідають статтям 8, 57, 58, 124, 126, 129 Конституції України та підлягають визнанню неконституційними.

IV. Правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності положень частини четвертої статті 3 Закону через їх невідповідність статтям 15, 21, 24, 38 Конституції України

За критерієм здійснення очищення влади (люстрації), закріпленим у частині четвертій статті 3 Закону, підлягають звільненню з посад з подальшою заборонаю обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 10 років з дня набрання чинності цим Законом (частина третя статті 1) особи, які:

1) були обрані і працювали на керівних посадах Комуністичної партії Радянського Союзу, Комуністичної партії України, Комуністичної партії іншої союзної республіки колишнього СРСР, починаючи з посади секретаря районного комітету і вище;

2) були обрані і працювали на керівних посадах, починаючи з посади секретаря ЦК ЛКСМУ і вище;

3) були штатними працівниками чи негласними агентами в КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік колишнього СРСР, Головному розвідувальному управлінні Міністерства оборони СРСР, закінчили вищі навчальні заклади КДБ СРСР (крім технічних спеціальностей).

4.1. Україна є демократичною правовою державою (стаття 1 Конституції України). В Україні визнається і діє принцип верховенства права (стаття 8 Конституції України). Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності; жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова; держава гарантує свободу політичної діяльності, не забороненої Конституцією і законами України (стаття 15 Конституції України).

Відповідно до пункту 13 Резолюції ПАРЄ 1096 (1996) від 27.06.1996 р., пунктів «h», «i» Керівних принципів ПАРЄ щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію і аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права жодна особа не може бути піддана люстраційним санкціям виключно на підставі членства в організації або діяльності

на користь будь-якої організації, які були правомірними під час існування такої організації або вчинення такої діяльності або на підставі особистих поглядів або переконань.

Оспорюваним положенням Закону здійснюється дискримінація громадян за політичною та професійною ознакою – особи, що мали відношення до діяльності певної політичної партії (яка не була заборонена ані на час їх діяльності в такій партії, ані на час прийняття Закону про люстрацію), а також особи, які працювали чи, навіть, отримали освіту в сфері органів державної безпеки позбавляються права на участь в управлінні державними справами, доступу до державної служби. При цьому законодавець де-факто виходить з презумпції вини осіб (на відміну від презумпції невинуватості, закріпленої статтею 62 Конституції України), які співпрацювали з Комуністичною партією або колишнім КДБ колишнього Радянського Союзу чи його Республік та запроваджуючи колективну відповідальність таких осіб за діяльність цих органів в цілому (що суперечить конституційному принципу індивідуальної відповідальності, визначеного частиною другою статті 61 Основного Закону).

Слід зауважити, що в Україні, принаймні на теперішній час, включно із днями прийняття, підписання і набрання чинності Законом про люстрацію, *не прийнято в установленому законом порядку рішень щодо заборони Комуністичної партії, визнання протиправності її діяльності*. Як приклад нагадаємо, що названа політична партія була суб'єктом виборчого процесу з позачергових виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року (постанови Центральної виборчої комісії від 15 вересня 2014 року № 933 «Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України, включених до виборчого списку Комуністичної партії України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року», від 26 вересня 2014 року № 1206 «Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України, висунутих Комуністичною партією України, в одномандатних виборчих округах на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року»).

Аналогічним чином у рішенні Європейського суду з прав людини від 26 вересня 1995 року у справі «Вогт проти Німеччини» зазначається, що оскільки Німецька комуністична партія не була заборонена Федеральним Конституційним Судом, участь заявниці у діяльності цієї партії, що було основним «обвинуваченням», яке їй пред'являлось, *була законною політичною діяльністю в межах законної партії*, а тому не може вважатися невиконанням обов'язку щодо політичної лояльності. Дотримання цього *обов'язку повинно оцінюватися не з точки зору абстрактних цілей партії, а з посиланням на індивідуальну поведінку особи*. Навіть незважаючи на можливість вирішення таких питань державою на власний розсуд, необхідно констатувати, що застосування до заявниці дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з посади було непропорційним поставленій законній меті. Таким чином, мало місце порушення прав, передбачених статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (пункти 55, 61 рішення ЄСПЛ).

4.2. Виникає також питання конституційності й у сенсі актуальності люстраційних заходів, адже по завершенні 23-річного періоду з моменту набуття

Україною незалежності доцільність запровадження очищення влади за таким критерієм викликає певні сумніви.

Такий аспект люстрації – час застосування – розглядався Європейським судом з прав людини, наприклад, у рішенні від 27 липня 2004 року у справі «Сідабрас і Дзяутас проти Литви», в якій заявники оскаржили застосування Закону Литви «Про оцінку діяльності Комітету Державної Безпеки СРСР (НКВС, НКДБ, КДБ, КДБ) та сучасної діяльності колишніх співробітників цієї організації», прийнятого парламентом Литви у 1998 році. Так, у цьому рішенні Європейський суд з прав людини окремо звернув увагу на дату прийняття закону, зазначивши, що [оскаржуваний закон] набрав чинності в 1999 році, тобто майже через 10 років після проголошення Литвою незалежності 11 березня 1990 року; іншими словами, обмеження на професійну діяльність заявників були встановлені відповідно через 13 та 9 років після їх звільнення із КДБ. Суд вказав, що цей факт моменту прийняття [оскаржуваного закону], хоча сам по собі не є вирішальним, тим не менш може розглядатися відповідним для загальної оцінки пропорційності застосованих заходів (пункт 60 рішення ЄСПЛ). І далі Суд визнав порушення прав заявників, у тому числі й з огляду на таке пізнє прийняття закону.

Про недоцільність застосування люстраційних заходів до осіб причетних до комуністичних органів після повалення комуністичного ладу в Україні понад 20 років назад наголошується у пунктах 36 - 37 Висновку № 788/2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії): «Венеціанська комісія раніше розглядала питання запровадження люстраційних заходів через багато років після початку процесу демократизації в країні в контексті законів про люстрацію Албанії та Македонії, посилаючись на резолюції ПАРЄ, Керівні принципи, прецедентне право ЄСПЛ і деяких європейських конституційних судів. Відповідно до Комісії *«Керівні принципи Парламентської Асамблеї [...] вводять загальну пропозицію, що люстраційні заходи бажано завершити в усіх колишніх комуністичних державах не пізніше, ніж 31 грудня 1999 року. Це пов'язано із загрозою, яка, впливає з таких колишніх режимів»*. Комісія дійшла висновку, що, хоча кожна демократична держава є вільна у запровадженні мінімальної лояльності може звільнити осіб з посади або утриматися від їх прийняття їх на роботу з причини їх фактичної або недавньої поведінки, запровадження люстраційних заходів через багато років після початку процесу демократизації в країні ризикує викликати сумніви щодо їх фактичних цілей. Необхідно обґрунтувати, чому хтось, хто не становив загрозу для демократії протягом тривалого часу, може раптово стати такою загрозою, а також що зумовлює необхідність заборони обіймати державну посаду. У випадку і з Албанією, і Македонією, Комісія попросила надати *переконливі причини*, які б виправдали прийняття нового закону про люстрацію через багато років після падіння комуністичного режиму. Комісія звернулася до конституційних судів відповідних країн з тим, щоб суди дослідили *конкретні причини*, які були підставою для прийняття нового законодавства про люстрацію через багато років після падіння комуністичного режиму.

У випадку України, для виправдання поширення люстрації на осіб, причетних до комуністичного режиму, мають бути надані переконливі причини. За повідомленням української влади, під час подій на Майдані комуністична фракція своїми діями порушувала основоположні права, що виправдовує поширення

люстрації, оскільки такі дії розглядаються як загроза. Тим не менш, навіть якщо припустити, що Закон про люстрацію поширюється на цих осіб, Венеціанська комісія зазначає, що застосування люстраційних заходів базується виключно на підставі їх причетності до комуністичних органів, а не на фактичній поведінці, що робить застосування люстраційних заходів сумнівним.»

4.3. Громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами; громадяни користуються рівним правом доступу до державної служби, а також до служби в органах місцевого самоврядування (стаття 38 Конституції України). Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками (стаття 21, частини перша та друга статті 24 Конституції України).

Конституційний Суд України, у Рішенні від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 у справі у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу), у пунктах 2.1, 2.2 пункту 2 мотивувальної частини цього Рішення роз'яснив, що: *«Рівність та недопустимість дискримінації особи є не тільки конституційними принципами національної правової системи України, а й фундаментальними цінностями світового співтовариства, на чому наголошено у міжнародних правових актах з питань захисту прав і свобод людини і громадянина, зокрема у Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 року (статтях 14, 26), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (статті 14), Протоколі № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року (статті 1), ратифікованих Україною, та у Загальній декларації прав людини 1948 року (статтях 1, 2, 7). Гарантована Конституцією України рівність усіх людей в їх правах і свободах означає необхідність забезпечення їм рівних правових можливостей як матеріального, так і процесуального характеру для реалізації однакових за змістом та обсягом прав і свобод».*

Відповідно до положень статей 1, 4 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» *дискримінацією є ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій названим Законом (включаючи такі сфери суспільних відносин як громадсько-політична діяльність, державна служба та служба в органах місцевого самоврядування, правосуддя тощо), крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.*

Згідно з пунктом «а» частини першої статті 1 Конвенції про дискримінацію в галузі праці та занять від 25 червня 1958 року № 111 термін «дискримінація» охоплює будь-яке розрізнення, недопущення або перевагу, що робиться за ознакою раси, кольору шкіри, статі, релігії, політичних переконань, іноземного походження або соціального походження і призводить до знищення або порушення рівності можливостей чи поводження в галузі праці та занять.

Відтак, положення частини четвертої статті 3 Закону про люстрацію є дискримінаційними і не відповідають статтям 15, 21, 24, 38 Конституції України.

V. Правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності положень частини восьмої статті 3 та пункту 2 частини п'ятої статті 5 Закону через їх невідповідність статтям 8, 57, 58 Конституції України

За критерієм здійснення очищення влади (люстрації), закріпленим у частині восьмій статті 3 Закону про люстрацію, підлягають звільненню з посад з подальшою забороною обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування протягом 10 років з дня набрання чинності цим Законом (частина третя статті 1 Закону) особи, стосовно яких перевірка встановила:

- недостовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих ними за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, складених за формою, що встановлена Законом України «Про засади запобігання і протидії корупції»;
- та/або невідповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) в їх деклараціях, набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених частиною першою статті 2 Закону, доходам, отриманим із законних джерел.

5.1. Відповідно до частини першої статті 57 Конституції України кожному гарантується право знати свої права і обов'язки. Згідно з частиною першою статті 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотньої дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово висловлював позицію щодо незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів: закони та інші нормативно-правові акти поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності; дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється із втратою ним чинності, тобто до події, факту застосовується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце; дія закону та іншого нормативно-правового акта не може поширюватися на правовідносини, які виникли і закінчилися до набрання чинності цим законом або іншим нормативно-правовим

актом (рішення від 13 травня 1997 року №1-зп, від 9 лютого 1999 року №1-рп/99, від 5 квітня 2001 року №3-рп/2001, від 13 березня 2012 року №6-рп/2012).

Відповідно до частини п'ятої статті 94 Конституції України закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування. У пункті 1 Прикінцевих та перехідних положень Закону визначено, що він набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування. Отже, Закон набув чинності з 16 жовтня 2014 року. Відповідно, саме з цього дня кожна особа має можливість визначити свої права і обов'язки в контексті можливих правових наслідків порушення відповідного положення Закону, визначити межі правомірної та неправомірної поведінки та, відповідно, скорегувати свої дії з метою дотримання законності.

Натомість положення частини восьмої статті 3 Закону в системному взаємозв'язку з іншими положеннями Закону встановлюють новий вид відповідальності за *«недостовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих особами за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру та/або невідповідності вартості майна (майнових прав), вказаних в їх деклараціях, набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених пунктами 1-10 частини першої статті 2 Закону, доходам, отриманим з законних джерел»*, тобто за відносинами, які виникли до набрання чинності Законом, чим порушено конституційну вимогу щодо незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів.

Конституційний Суд України в своєму рішенні від 5 квітня 2001 року №3-рп/2001 наголосив, що *закріплення принципу незворотності дії в часі законів та інших нормативно-правових актів є гарантією безпеки людини і громадянина, довіри до держави. Винятки з цього конституційного принципу, тобто надання закону або іншому нормативно-правовому акту зворотної сили, передбачено частиною першою статті 58 Конституції України, а саме: коли закони або інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи.*

В Рішенні Конституційного Суду України від 13 травня 1997 року №1-зп (у справі щодо несумісності депутатського мандата) зазначено, що *стаття 58 Конституції України закріплює один з найважливіших загальновизнаних принципів сучасного права – закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі. Це означає, що вони поширюють свою дію тільки на ті відносини, які виникли після набуття законами чи іншими нормативно-правовими актами чинності. Закріплення названого принципу на конституційному рівні є гарантією стабільності суспільних відносин, у тому числі відносин між державою і громадянами, породжуючи у громадян впевненість у тому, що їхнє існуюче становище не буде погіршене прийняттям більш пізнього закону чи іншого нормативно-правового акта. Виняток з цього принципу допускається лише у випадках, коли закони та інші нормативно-правові акти пом'якшують або скасовують відповідальність особи (частина перша статті 58 Конституції України).*

5.2. Також положення частини восьмої статті 3 та пункту 2 частини п'ятої статті 5 Закону не відповідають конституційному принципу правової визначеності як складової верховенства права (стаття 8 Конституції України).

Конституційний Суд України в своєму Рішенні від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» зазначив: *«Одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, в якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлених такими обмеженнями. Тобто обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки»* (підпункт 3.1 пункту 3 мотивувальної частини).

В якості підстави для звільнення особи з посади з подальшою 10-річною забороною обіймати будь-які посади у будь-яких органах державної влади чи органах місцевого самоврядування частина восьма статті 3 Закону визначає встановлення *перевіркою* “недостовірності відомостей щодо наявності майна” та “невідповідність вартості майна доходам, отриманим із законних джерел”. Водночас у Законі відсутнє визначення понять “наявність майна” та “вартість майна”, що унеможлиблює для індивіда **передбачуваність оцінки ситуації перевіркою** та створює передумови для необмеженості трактування у правозастосовній практиці.

Як зазначено в Звіті Венеціанської комісії щодо верховенства права від 28.03.2011 р. № 512/2009, *державна повинна зробити текст закону доступним*, вона також зобов'язана поважати та застосовувати, передбачувано та добросовісно, закони, які вона ввела в дію. *Передбачуваність серед іншого означає, що він має бути сформульований з достатньою точністю, щоб дозволити індивіду регулювати свою поведінку*. Правова визначеність вимагає, щоб юридичні норми були чіткими та точними, і спрямованими на забезпечення передбачуваності ситуацій та правовідносин. *Зворотна дія також суперечить принципу правової визначеності, оскільки суб'єкти права повинні знати наслідки своєї поведінки*. Парламенту не може бути дозволено обходити основоположні права за допомогою неоднозначних законів (пункти 43, 45, 46 Звіту).

5.3. Про явну суперечність положень частини восьмої статті 3 та пункту 2 частини п'ятої статті 5 Закону конституційним принципам правової визначеності, рівності і справедливості свідчить також невідповідність порівнюваних періодів отримання доходів і набуття майна. Так, виходячи з положень частини восьмої статті 3 Закону в системному зв'язку з пунктом 2 частини п'ятої статті 5 Закону перевірка порівнюватиме **відповідність вартості майна, вказаного у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, поданій особою за минулий рік, набутого (набутих) за час перебування на посадах**, визначених у пунктах 1-10 частини першої статті 2 Закону, доходам, отриманим із законних джерел.

В декларації «за минулий рік» вказуються доходи [отримані із законних джерел] саме за такий минулий рік. “Час перебування на посадах” може бути **значно більшим**, ніж «минулий рік». Відтак в ситуації, коли вартість майна особи, набутого за час перебування на посадах, буде відповідати доходам особи за відповідний час, але буде більшою [не буде відповідати] її доходам за минулий рік, відповідну особу буде

звільнено з посади та їй буде заборонено на 10 років займати посади в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Європейський суд з прав людини та Конституційний Суд України в рішеннях неодноразово наголошували на недосконалості законодавства України і необхідності дотримання принципу правової визначеності. З європейських та національних конституційних принципів верховенства права, рівності і справедливості випливає *вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі* (зокрема, рішення Європейського суду з прав людини від 06 листопада 2008 року у справі «Слоєв проти України», від 18 грудня 2008 року у справі «Новік проти України», Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005, від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010, від 22 грудня 2010 року № 23-рп/2010, від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011).

Крім того, як зазначається у п. 67 Висновку № 788 / 2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади»: *«незрозуміло, як люстраційна перевірка може встановити недостовірність інформації щодо фінансових даних, оскільки Закон не вказує, що такі дані повинні бути оцінені в ході перевірки. Справді, перевіряти ці дані набагато складніше, ніж просто оцінити, чи обіймала особа певну посаду в минулому, чи ні, оскільки така перевірка даних вимагає спеціальних знань від тих, хто здійснює перевірку, на відміну від тих, хто здійснює перевірку щодо посад, оскільки не обов'язково мати спеціальні знання. За повідомленням української влади, Уряд України доручив фіскальній службі проводити ці перевірки. Однак, відповідно до антикорупційного законодавства України, існують спеціальні процедури по боротьбі з корупцією і відповідні органи. Нарешті, Венеціанська комісія погоджується з тим, що корупція дійсно підриває (віру в) демократичний лад і верховенство права. Водночас вважає, що важко погодитись з тим, що особа, причетна до корупції, тим самим створює ризик з точки зору серйозних порушень прав людини в цілому, виправдовуючи таким чином застосування люстраційних заходів (на відміну від застосування кримінальних санкцій в кримінальному провадженні)».*

* * *

На підтвердження обґрунтованості конституційного подання зазначаємо, що положення оспорюваного Закону були предметом аналізу Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії), членом якої з 1995 року є Україна.

Так, результатом аналізу Закону Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанської комісії) стали наступні **висновки**:

а) Застосування люстраційних заходів до періоду правління радянської комуністичної партії через багато років після падіння цього режиму і вступу в силу демократичної конституції в Україні вимагатимуть переконливих причин, які б виправдали існування реальної загрози демократії, яку колишні комуністи становлять сьогодні; Комісія вважає, що важко виправдати таку запізню люстрацію.

б) Застосування люстраційних заходів щодо недавнього періоду, протягом якого президентом був пан Янукович, по суті, є тотожним тому, щоб поставити під сумнів функціонування діючої конституційно-правової системи України як демократичної держави, де панує верховенство права.

с) Закон про люстрацію містить кілька серйозних недоліків і вимагає перегляду, принаймні, наступного:

- люстрація повинна застосовуватися тільки до тих посад, які дійсно можуть становити значну загрозу для прав людини та демократії; перелік посад, який підлягає люстрації, повинен бути переглянутий;

- вина повинна бути доведена в кожному окремому випадку, і не може презумуватися лише на підставі приналежності до категорії державних посад; критерії люстрації повинні бути переглянуті;

- повноваження щодо проведення люстрації необхідно забрати у Міністерства юстиції та передати їх спеціально створеній незалежній комісії, з активним залученням громадянського суспільства;

- процедура люстрації повинна проходити з дотриманням гарантій справедливого судового розгляду (право на адвоката, рівність сторін, право бути заслуханим); адміністративне рішення щодо люстрації повинно бути призупинено на час оскарження в суді і до остаточного рішення суду. Закон про люстрацію повинен конкретно передбачати ці гарантії;

- люстрація суддів повинна здійснюватися тільки при дотриманні конституційних положень, що гарантують їх незалежність, і тільки Вища рада юстиції має нести відповідальність за будь-яке звільнення судді. Венеціанська комісія не бачить жодних підстав для розповсюдження Закону про люстрацію на суддів, враховуючи, що вони стали об'єктом іншого спеціального Закону про люстрацію, прийнятого всього кілька місяців тому;

- оприлюднення інформації про осіб, до яких застосовуються люстраційні заходи, має відбуватися тільки після винесення судом остаточного рішення (пункт 104 Висновку № 788/2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади»).

Зважаючи на те, що метою даного конституційного подання є захист основоположних прав і свобод людини та громадянина, недопущення зловживання гарантіями їх захисту, упередження негативних наслідків масового характеру від застосування неконституційних положень оспорюваного Закону, прийняття у процесі люстрації рішень, що з високою ймовірністю матимуть незворотні наслідки є **нагальною необхідністю визнання цього конституційного провадження невідкладним у порядку статті 57 Закону України «Про Конституційний Суд України».**

На підставі усього вищевикладеного та керуючись статтями 147, 150 і 152 Конституції України, пункту 1 статті 13, статей 15, 38, 39, 40, 57, 71 і 82 Закону України «Про Конституційний Суд України»,

ПРОСИМО:

- 1. Відкрити конституційне провадження у справі за цим конституційним поданням.**
- 2. Визнати конституційне провадження у справі за цим конституційним поданням невідкладним.**
- 3. Визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними) положення:**

частин третьої та шостої статті 1 Закону України “Про очищення влади”, згідно яких протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього Закону, а також особи, які не подали у строк, визначений цим Законом, заяви, передбачені частиною першою статті 4 цього Закону та застосування до особи заборони, передбаченої частиною третьою цієї статті, не є підставою для відмови від застосування заборони, передбаченої частиною четвертою цієї статті, за наявності підстав та у порядку, що визначені цим Законом;

частин першої, другої, третьої, четвертої, восьмої статті 3 Закону, згідно яких протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього Закону, а також особи, які не подали у строк, визначений цим Законом, заяви, передбачені частиною першою статті 4 цього Закону; заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які обіймали сукупно не менше одного року посаду (посади), зазначені у пунктах 1-10 частини першої статті 3 у період з 25 лютого 2010 року по 22 лютого 2014 року; заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які обіймали посаду (посади), зазначені у пунктах 1 – 13 частини другої статті 3 у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року та не були звільнені в цей період з відповідної посади (посад) за власним бажанням; заборона, передбачена частиною четвертою статті 1 цього Закону, застосовується до суддів, які постановлювали ухвали про дозвіл на затримання з метою приводу, про застосування запобіжних заходів у вигляді тримання під вартою, ухвалювали обвинувальні вироки, залишали їх без змін щодо осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про застосування амністії в Україні" щодо повної реабілітації політичних в'язнів" від 27 лютого 2014 року N 792-VII, співробітників органів внутрішніх справ, прокуратури та інших правоохоронних органів, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на кримінальне переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності осіб, до яких застосовано повну індивідуальну амністію Законом України "Про внесення змін до Закону України "Про застосування амністії в Україні" щодо повної реабілітації політичних

в'язнів" від 27 лютого 2014 року N 792-VII; заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, які: 1) були обрані і працювали на керівних посадах Комуністичної партії Радянського Союзу, Комуністичної партії України, Комуністичної партії іншої союзної республіки колишнього СРСР починаючи з посади секретаря районного комітету і вище; 2) були обрані і працювали на керівних посадах починаючи з посади секретаря ЦК ЛКСМУ і вище; 3) були штатними працівниками чи негласними агентами в КДБ СРСР, КДБ УРСР, КДБ інших союзних республік колишнього СРСР, Головному розвідувальному управлінні Міністерства оборони СРСР, закінчили вищі навчальні заклади КДБ СРСР (крім технічних спеціальностей); заборона, передбачена частиною третьою статті 1 цього Закону, застосовується до осіб, перевірка стосовно яких встановила недостовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав), зазначених у поданих ними за попередній рік деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, складених за формою, що встановлена Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", та/або невідповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) в їх деклараціях, набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених пунктами 1 - 10 частини першої статті 2 цього Закону, доходам, отриманим із законних джерел через їх невідповідність статтям 8, 57, 58 Конституції України;

пункту 2 частини п'ятої статті 5 Закону, згідно якого перевірі підлягають достовірність відомостей щодо наявності майна (майнових прав) та відповідність вартості майна (майнових прав), вказаного (вказаних) у декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру, поданій особою за минулий рік за формою, що встановлена Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції" (далі - декларація), набутого (набутих) за час перебування на посадах, визначених у пунктах 1 - 10 частини першої статті 2 цього Закону, доходам, отриманим із законних джерел;

пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону, згідно якого встановлено, що впродовж десяти днів з дня набрання чинності цим Законом керівник органу (орган), до повноважень якого належить звільнення та/або ініціювання звільнення з посади осіб, до яких застосовується заборона, зазначена в частині третій статті 1 цього Закону, на основі критеріїв, визначених частиною першою статті 3 цього Закону, на підставі відомостей, наявних в особових справах цих осіб: 1) звільняє цих осіб з посад або надсилає керівнику органу (органу), до повноважень якого належить звільнення з посади таких осіб, відповідні документи для їх звільнення не пізніше ніж на 10 робочий день з дня отримання таких документів; 2) інформує Міністерство юстиції України про їх звільнення з посад та надає відповідні відомості про застосування до таких осіб заборони, передбаченої частиною третьою статті 1 цього Закону, для їх оприлюднення на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України та внесення до Єдиного державного реєстру осіб, щодо яких застосовано положення Закону України "Про очищення влади", у порядку та строки, визначені цим Законом.

4. Залучити до участі в конституційному провадженні представників суб'єкта права на конституційне подання за дорученням:

- 1) Мирошниченко Юрія Романовича – народного депутата України;
- 2) Німченка Василя Івановича – народного депутата України;
- 2) Шпенова Дмитра Юрійовича – народного депутата України.

Додатки:

- 1) Конституція України;
- 2) Витяг з Закону України «Про Конституційний Суд України»;
- 3) Закон України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року № 1682-VII;
- 4) Витяг з Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07 липня 2010 року № 2453-VI ;
- 5) Витяг із Закону України «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» від 08 квітня 2014 року № 1188-VII;
- 6) Витяг із Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року № 3206-VI;
- 7) Витяг з Кодексу законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VII;
- 8) Витяг з Кримінального кодексу України; від 05.04.2001 р. № 2341 – III;
- 9) Витяг із Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV;
- 10) Витяг із Закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року № 3723-XII;
- 11) Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про застосування амністії в Україні» щодо повної реабілітації політичних в'язнів» від 27 лютого 2014 року № 792-VII;
- 12) Витяг із Закону України «Про застосування амністії в Україні» від 01 жовтня 1996 року № 392/96-ВР ;
- 13) Витяг із Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06 вересня 2012 року № 5207-VI;
- 14) Рішення Конституційного Суду України від 02 листопада 2004 року № 15-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання);
- 15) Рішення Конституційного Суду України від 29 січня 2008 року № 2-рп/2008 у справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про особливості звільнення з посад осіб, які суміщають депутатський мандат з іншими видами діяльності” та конституційним поданням 89 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 90 Конституції

України, статті 5 Закону України «Про особливості звільнення з посад осіб, які суміщають депутатський мандат з іншими видами діяльності» (справа про звільнення народних депутатів України з інших посад у разі суміщення);

16) Рішення Конституційного суду України від 05 жовтня 2005 року № 6-рп/2005 у справі за конституційним поданням 60 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини першої статті 103 Конституції України в контексті положень її статей 5, 156 та за конституційним зверненням громадян Галайчука Вадима Сергійовича, Подгорної Вікторії Валентинівни, Кислої Тетяни Володимирівни про офіційне тлумачення положень частин другої, третьої, четвертої статті 5 Конституції України (справа про здійснення влади народом);

17) Рішення Конституційного Суду України від 30 травня 2001 року № 7-рп/2001 у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства «Всеукраїнський Акціонерний Банк» щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб);

18) Рішення Конституційного Суду України від 07 травня 2002 року № 8-рп/2002 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб);

19) Рішення від 09 лютого 1999 року № 1-рп/99 у справі за конституційним зверненням Національного банку України щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 58 Конституції України (справа про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів);

20) Рішення Конституційного Суду України від 12 квітня 2012 року № 9-рп/2012 у справі у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу);

21) Рішення Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу);

22) Рішення Конституційного Суду України від 21 травня 2002 року № 9-рп/2002 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин другої і четвертої статті 1, абзацу другого пункту 8 частини першої статті 18, частини першої статті 25, пунктів 1, 2, 4 частини першої статті 30, частини першої статті 31, частини першої статті 32, пункту 2 частини другої статті 33, пункту 2 частини другої та частини третьої статті 37, статей 38 і 48 Закону України «Про Вищу раду юстиції» (справа про Закон України «Про Вищу раду юстиції»);

23) Рішення Конституційного Суду України від 13 травня 1997 року №1-зп у справі № 03/29-97 про офіційне тлумачення статей 58, 78, 79, 81 Конституції України та статей 243²¹, 243²², 243²⁵ Цивільного процесуального кодексу України (у справі про несумісність депутатського мандата);

24) Рішення Конституційного Суду України від 06 квітня 2010 року № 11-рп/2010 у справі за конституційним поданням 68 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень частини шостої статті 83 Конституції України, частини четвертої статті 59 Регламенту Верховної Ради України стосовно можливості окремих народних депутатів України брати безпосередню участь у формуванні коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України;

25) Рішення Конституційного Суду України від 11 липня 2012 року № 15-рп/2012 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частин п'ятої, шостої статті 75, частини четвертої статті 77 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України» (справа про обрання Голови Верховної Ради України);

26) Рішення Конституційного Суду України від 07 липня 1998 року № 11-рп/98 у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення частин другої і третьої статті 84 та частин другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України);

27) Рішення Конституційного суду України від 27 жовтня 1999 року № 9-рп/99 у справі № 1-15/99 за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність);

28) Рішення Конституційного суду України від 7 липня 2004 року № 14-рп/2004 у справі № 1-14/2004 за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу другого частини першої статті 39 Закону України «Про вищу освіту» (справа про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу);

29) Рішення Конституційного суду України від 16 жовтня 2007 року № 8-рп/2007 у справі № 1-16/2007 за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 23 Закону України «Про державну службу», статті 18 Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування», статті 42 Закону України «Про дипломатичну службу» (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування);

30) Рішення Конституційного суду України від 5 квітня 2001 року № 3-рп/2001 у справі № 1-16/2001 за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (справа про податки);

31) Рішення Конституційного суду України від 13 березня 2012 року № 6-рп/2012 у справі № 1-14/2012 за конституційним поданням 53 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 2 частини першої статті 7, пункту 2 розділу VIII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»;

32) Рішення Конституційного суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 у справі № 1-17/2005 за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності)

положень статті 92, пункту 6 розділу X «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками);

33) Рішення Конституційного суду України від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010 у справі № 1-25/2010 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію»;

34) Рішення Конституційного суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання);

35) Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8 «Про незалежність судової влади»;

36) Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року;

37) Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 16 грудня 1966 року;

38) Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 16 грудня 1966 року;

39) Закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи» від 31 жовтня 1995 року № 398/95-ВР;

40) Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 року;

41) Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи 1096 (1996) «Про заходи, спрямовані на ліквідацію спадку колишніх комуністичних тоталітарних режимів» від 27 червня 1996 року;

42) Керівні принципи Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо забезпечення відповідності законів про люстрацію й аналогічних адміністративних заходів вимогам держави, заснованої на верховенстві права (документ №7568 від 1996 року, доповідь пана Северіна, Румунія «Заходи з ліквідації спадщини колишніх комуністичних тоталітарних систем»);

43) Конвенція про дискримінацію в галузі праці та занять від 25 червня 1958 року № 111;

44) Постанова Центральної виборчої комісії України від 15 вересня 2014 року № 933 «Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України, включених до виборчого списку Комуністичної партії України у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року»;

45) Постанова Центральної виборчої комісії України від 26 вересня 2014 року № 1206 «Про реєстрацію кандидатів у народні депутати України, висунутих Комуністичною партією України, в одномандатних виборчих округах на позачергових виборах народних депутатів України 26 жовтня 2014 року»;

46) Хартія основних прав Європейського Союзу від 07 грудня 2000 року;

- 47) Європейська хартія «Про статус суддів» від 10 липня 1998 року;
- 48) Основні принципи незалежності судових органів, ухвалені резолюціями № 40/32 від 29 листопада 1985 року та № 40/146 від 13 грудня 1985 року Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй;
- 49) Процедури ефективного здійснення Основних принципів незалежності судових органів, затверджені 24 травня 1989 року Резолюцією № 1989/60 Економічної і Соціальної Ради Організації Об'єднаних Націй;
- 50) Рекомендація № (94) 12 Комітету Міністрів Ради Європи «Незалежність, дієвість та роль суддів» від 13 жовтня 1994 року;
- 51) Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки від 17 листопада 2010 року;
- 52) Висновок № 10 (2007) Консультативної Ради європейських суддів до уваги Комітету міністрів Ради Європи щодо судової ради на службі суспільства» від 23 листопада 2007 року;
- 53) Висновок № 3 (2002) Консультативної ради європейських суддів для Комітету Міністрів Ради Європи про принципи та правила, що регулюють професійну поведінку суддів, зокрема етичні норми, несумісну з посадою поведінку та неупередженість від 19 листопада 2002 року;
- 54) Звіт Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) щодо верховенства права від 28 березня 2011 року № 512/2009;
- 55) Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 09.06.2000 року;
- 56) Закон України «Про ратифікацію Європейської конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків» від 26 вересня 2002 року № 172-IV;
- 57) Витяг з рішення Європейського суду з прав людини від 26 вересня 1995 року у справі «Вогт проти Німеччини»;
- 58) Витяг з рішення Європейського суду з прав людини від 27 липня 2004 року у справі «Сідабрас і Дзяутас проти Литви»;
- 59) Витяг з рішення Європейського суду з прав людини від 14 лютого 2006 року у справі «Турек проти Словаччини»;
- 60) Витяг з рішення Європейського суду з прав людини від 30 травня 2006 року у справі «Матіек проти Польщі»;
- 61) Витяг з рішення Європейського суду з прав людини від 24 червня 2008 року у справі «Адамсонс проти Латвії» ;
- 62) Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Слоєв проти України» від 6 листопада 2008 року;
- 63) Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Новік проти України» від 18 грудня 2008 року;
- 64) Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва по справі №826/17805 від 02.12.2014 року;
- 65) Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва по справі №826/17198/14 від 24.11.2014 року.
- 66) Висновок № 788/2014 Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії) щодо Закону України «Про очищення влади» від 12 грудня 2014 року.

Додаток

до Конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року №1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., №198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., №191)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
1.	Бойко Юрій Анатолійович	160	
2.	Чофаре Юлія Якович	310	
3.	Рабінович Вадим Зиновійович	163	
4.	Жекав Спекторій Георгійович	185	
5.	Скориня Михайло Леонідович	169	
6.	Мирошниківська Кріс Романівна	179	
7.	Жуляєв Сергій Валодимирович	309	
8.	Козак Тарас Іванович	173	
9.	Льобовенко Юлія Валеріївна	175	
10.	Солод Юрій Васильович	257	
11.	Шуєрня Івостер Валентинівна	166	

Додаток

до Конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року №1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., №198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., №191)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
12.	Звигінський Охрим Леонідович	255	
13.	Королевська Катерина Ірвівна	167	
14.	Білий Олександр Федорович	169	
15.	Сороко Юрій Михайлович	178	
16.	Шурма Ігор Михайлович	186	
17.	Бажурин Євген Михайлович	308	
18.	Фрахтєвська Тетяна Дмитрівна	188	
19.	Тавленко Юрій Олександрович	183	
20.	Білик Михайло Михайлович	181	
21.	Колесніков Дмитро Валерійович	180	
22.	Семко Сергій Іванович	265	

Додаток

до Конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року №1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., №198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., №191)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
23.	Побік Віктор Марківч	178	
24.	Побік Миколає Марківч	162	
25.	Тусак Богдан Сергійович	174	
26.	Матвієвич Сергій Анатолійович	263	
27.	Ворожяєв Юрій Миколайович	172	
28.	Домбровський Олександр Васильович	182	
29.	Пилипчук Ренат Сергій	259	
30.	Аленич Дмитро Володимир	252	
31.	Мігурський Михайло Іванович	184	
32.	Корнієв Сергій Іванович	155	
33.	Ріпка Олександр Іванович	161	

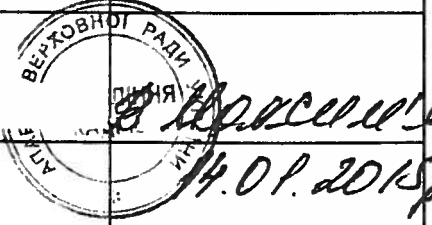
Додаток

до Конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року №1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., №198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., №191)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
34.	Львова Світлана Володимирівна	171	
35.	Александров С.М.	177	
36.	Лавров С.П.	246	
37.	Несенюк В.В.	170	
38.	Морозов С.В.	251	
39.	Кисельов А.Ч.	176	
40.	Талачко Андрій Володимирович	244	
41.	Дудик Антон Володимирович	398	
42.	Талачко Віталійович	284	
43.	Дерман Андрій Володимирович	357	
44.	Півако С.М.	135	

Додаток

до Конституційного подання щодо відповідності Конституції України (конституційності) частин третьої та шостої статті 1, частин першої, другої, третьої, четвертої та восьмої статті 3, пункту 2 частини п'ятої статті 5, пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про очищення влади» від 16 вересня 2014 року №1682-VII (опублікований у газетах «Голос України», від 15.10.2014 р., №198; «Урядовий кур'єр», від 16.10.2014 р., №191)

№ п/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Номер посвідчення	Підпис
45.	Целлер З. Б.	260	
46.	Дисораєв А. Р.	366	
47.	Кудима О. Б.	372	
Всього 47 (сорок сім) підписів			
народних депутатів України.			
Верівська Тривемиця			
г. Львів			
			
14.10.2015р.			